

En god vikaravtale er begge parters ansvar

I Utposten nr 5/2009 har redaksjonsmedlem Ole Andreas Hovda en kommentar om vikarbruk innenfor fastlegeordningen. Hans anliggende er å rette søkelyset mot økonomisk utnyttelse av vikarene, som, slik han må forstås, er et utbredt fenomen. Hovda går også langt i å antyde at Allmennlegeforeningens ledelse ikke er opptatt av forhold knyttet til vikaravtaler.

Som nettopp avgått leder og nestleder i AF vil vi gjerne få bidra med noen oppklaringer. Det er innledningsvis grunn til å minne om at Legeforeningen/Allmennlegeforeningen er en fagforening. Det betyr at de tillitsvalgte er tillitsvalgte for alle medlemmer av foreningen. Det har den konsekvens at i de fleste forhandlinger mellom vikar og hjemmelshaver, skal foreningen ivareta interessene på begge sider av bordet. Hovda er selv inne på at vikarmarkedet er svært ulikt alt etter hvor i landet man befinner seg. I utkantstrøk er det «vikarenes marked». I enkelte (trolig få) sentrale strøk står (i noen grad) vikarene i kø. Ulike fastlegepraksiser er svært ulike også med hensyn på driftsform og driftsutgifter. Å skulle lage et regelverk som passer inn i alle situasjoner mellom hjemmelshaver og vikar, er etter vårt skjønn verken ønskelig eller mulig.

En næringsdrivendes inntekt vil normalt være den del av omsetningen vedkommende sitter igjen med når alle utgifter i næringen, som lønn, husleie, renhold, forbruksmaterieell, investeringer, avskrivninger osv., er dekket. Hovda presenterer det som et relativt utbredt fenomen at hjemmelshaver stikker av gårde med 50–70 prosent av vikarens omsetning. Hvis det er tilfelle, er vi enige i at det sannsynligvis er urimelig. Men det er i så fall oppsiktsvekkende at presumptivt oppegående vikarer vil la seg by noe slikt.

Vi har etter hvert forelest på ganske mange grunnkurs. Inntrykket vårt er at historier om vikarer som blir utnyttet økonomisk i hovedsak er enkelthistorier som vi hører om i muntlige fora, men som i liten grad, selv etter oppfordringer, blir brakt inn til Legeforeningen/Allmennlegeforeningen sentralt.

Som Hovda selv er inne på, bør nødvendigvis en vikaravtale ha som forutsetning at begge parter ser seg tjent med å inngå den. Men da må begge parter ta ansvar for å gjøre den vurderingen for sin egen del. Det er tross alt frivillig å være vikar, og det er mange fastlegekontor utover landet som sliter med å få tak i vikar og som gjerne tilbyr gode vilkår, slik at det ikke burde være svært vanskelig å avslå et dårlig tilbud.

Selv om det som sagt er vårt syn at det ikke er mulig å lage strikte regler for de økonomiske forhold knyttet til en vikaravtale, mener vi den malen som ligger på Legeforeningens hjemmesider er et godt utgangspunkt for avtaler som ivaretar begge parters interesser.

Hva vil så være rimelig nivå på den økonomiske avtalen mellom hjemmelshaver og vikar? Hovda er enig i at det er en selvfølge at vikaren skal dekke driftsutgifter og evt. administrasjon. Etter vårt syn er det heller ikke urimelig å ta en viss høyde for at vikaren kommer inn i en praksis i drift, forhåpentligvis med mulighet for full aktivitet fra dag 1 – og med en viss risiko for tap av goodwill i løpet av vikarperioden. Hovda forutsetter økning av goodwill i vikarperioden – det motsatte kan like gjerne være tilfelle. Nivået her bør være nøkternt og det må avtales mellom partene.

Det er enighet mellom sentrale helsemyndigheter, Kommunenes Sentralforbund og Legeforeningen om at allmennmedisinsk virksomhet i hovedsak skal utøves gjennom selvstendig næringsvirksomhet. Rapporten «Tillit – Trygghet – Tilgjengelighet, styrking av allmennmedisin og fastlegeordning frem mot år 2020» skisserer nye veier inn i faget for unge kolleger som ønsker å spesialisere seg i allmennmedisin og bli fastleger. Selv om det bør opprettes utdanningsstillinger i allmennmedisin er det vårt syn at privat næringsdrift fortsatt bør være hoveddriftsformen for allmennlegevirksomhet i Norge. Med dette som ramme vil fortsatt vikaravtaler måtte inngås direkte mellom hjemmelshaver og vikar. For begge parter vil det da være viktig å legge seg Hovdas ord på sinne: «En vikaravtale er en avtale som begge parter tjener på».

Unge leger er langtidsutdannede, intelligente mennesker som kler – også i vikarsammenheng – en offerrolle svært dårlig.

Vår oppfordring er å ta ansvar, bruk malen på Legeforeningens hjemmeside som grunnlag for inngåelse av avtale og snakk med erfarne kolleger og tillitsvalgte. En avtale som oppleves som urimelig av en av partene bør drøftes med en erfaren kollega. Er avtalen urimelig eller er vikaren ikke tilstrekkelig oppmerksom på hva næringsdrift innebærer av inntektsmuligheter, kostnader og risiko?

Jan Emil Kristoffersen
Ole E. Strand